

Wspomnienie o dr. inż. Januszu Olszowskim

Воспоминание о докторе инж. Януше Ольшовском

Dr Eng. Janusz Olszowski, Obituary

26 I 1984 r. zmarł nagle, podczas referowania problemu na naradzie w Instytucie Badawczym Leśnictwa w Warszawie, dr inż. Janusz Olszowski, kierownik Zakładu Gospodarki Leśnej Rejonów Przemysłowych Instytutu Badawczego Leśnictwa w Katowicach. Pogrzeb, z udziałem delegacji licznych ośrodków naukowych oraz placówek administracji lasów państwowych, odbył się 1 lutego w Katowicach.

J. Olszowski urodził się 29 IX 1937 r. w Katowicach, gdzie w 1955 r. ukończył Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza. Studiował na Wydziale Leśnym SGGW w Warszawie w latach 1955—1960. Pracę magisterską na temat rekultywacji nieużytków poprzemysłowych napisał w Katedrze Szczegółowej Hodowli Lasu. Po ukończeniu studiów odbył miesięczną praktykę naukową na Wydziale Leśnictwa Wyższej Szkoły Rolniczej w Zvoleniu na Słowacji. 1 XI 1960 r. podjął pracę zawodową w Nadleśnictwie Panewnik (obecnie Nadl. Katowice), najpierw w charakterze praktykanta, później na stanowisku adiunkta. Predyspozycje i zamiłowania do pracy naukowo-badawczej zdecydowały o przejściu

J. Olszowskiego 1 XII 1962 r. do ówczesnego Zakładu Badań Naukowych Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego PAN w Zabrze, obecnie Instytutu Podstaw Inżynierii Środowiska PAN. Do 31 XII 1964 r. jako pracownik inżynieryjno-techniczny, później na stanowisku starszego asystenta, kontynuował rozpoczęte jeszcze w okresie studiów badania nad zagospodarowaniem nieużytków poprzemysłowych, poszerzając je o ogólniejszą problematykę wpływu przemysłowego zanieczyszczenia środowiska na lasy, a wkrótce również o mało jeszcze wówczas zbadaną aktywność biochemiczną gleb leśnych w warunkach stresu przemysłowego. Efektem naukowej działalności pierwszych lat pracy zawodowej J. Olszowskiego są między innymi opublikowane wyniki badań nad przydatnością różnych gatunków topól do zadrzewień wyrobisk popiaskowych, próby ustalenia strat w drzewostanach pod wpływem przemysłowego zanieczyszczenia powietrza, a także ocena wrażliwości sosny, świerka i modrzewia na przemysłowe skażenie środowiska. Równoległe dr inż. J. Olszowski rozwijał intensywną działalność na rzecz praktycznego rozwiązywania bieżących problemów swojego regionu, tzn. obszaru GOP, w zakresie przyrodniczej rekultywacji obszarów szczególnie zdewastowanych działalnością przemysłu. Spośród wielu tego typu opracowań i ekspertyz można tytułem przykładu wymienić: projekt zalesienia terenów usypiskowych w Bezchlebiu, wytyczne dla zagospodarowania terenów popiaskowych kopalni Milowice w Sosnowcu, projekt zagospodarowania nieużytków miasta Zabrze, wytyczne do odbudowy roślinnej grobli zwału popiołowego elektrowni Jaworzno II i wiele innych. Innym kierunkiem praktycznej działalności na rzecz regionu były ekspertyzy dotyczące oceny szkodliwego wpływu określonych obiektów przemysłowych na przyległe drzewostany. Można wymienić przykładowo kilka z nich: ocena zasięgu i wpływu szkodliwych zanieczyszczeń powietrza na lasy nadleśnictw Bujaków i Kobiór, ustalenie rodzaju, stopnia i zasięgu szkód w lasach powodowanych emisją zanieczyszczeń Zakładów Chemicznych w Tarnowskich Górach, oddziaływanie Huty Cynku w Miasteczku Śląskim na środowisko leśne, itp.

Niemal od początku działalności naukowej J. Olszowski był bardzo aktywny w zakresie upowszechniania wyników swoich badań na płaszczyźnie międzynarodowej, biorąc udział w międzynarodowych konferencjach i sympozjach traktujących o oddziaływaniu przemysłu na las. Wygłosił 2 referaty na II Międzynarodowym Sympozjum Rekultywacji Terenów Poprzemysłowych w Katowicach w 1965 r. i później kolejno w III Sympozjum w Pradze w 1967 r. oraz w IV w Lipsku w 1970 r. Przedstawił wyniki swoich badań podczas VI Międzynarodowej Konferencji Leśnych Rzecznawców Szkód Powodowanych przez Dymy IUFRO w Essen w 1970 r. i podczas dalszych sympozjów tego typu w Sopron w 1972 r., w Mariańskich Łaźniach w 1974 r. oraz w Grazu w 1982 r.

Już jako wytrawny specjalista w swoim zakresie napisał pracę doktorską pt.: „Rozwój wybranych drzewostanów i ich wpływ na kształtowanie się niektórych własności gleb na wyrobiskach piasku podsadzkowego” i obronił ją 20 V 1970 r. na Wydziale Leśnym Akademii Rolniczej w Krakowie.

1 II 1971 r. został powołany na stanowisko adiunkta w Instytucie Podstaw Inżynierii Środowiska PAN w Zabrze, z przydziałem do Zakła-

du Ochrony Środowiska Regionów Przemysłowych. Od 1971 r., w ramach Pracowni Badań Wpływu Uprzemysłowienia na Środowisko, prowadził wieloletnie badania, zakończone już w Instytucie Badawczym Leśnictwa, w problemie węzłowym „Przeciwdziałanie degradacji siedlisk wywołanej zanieczyszczeniem powietrza przez nawożenie drzewostanów”. Dokumentacja tego zadania została wyróżniona III nagrodą Dyrektora IBL w konkursie na pracę naukową.

W 1971 r. dr inż. J. Olszowski pogłębił swoją specjalizację w zakresie biochemii gleb leśnych podczas naukowego stażu w Instytucie Gleboznawstwa i Agrochemii w Erewaniu (ZSRR). Po powrocie ze stażu, jako specjalista od enzymatyki glebowej, zajął się zagadnieniami podnoszenia odporności drzewostanów uszkodzanych przez emisje przemysłowe metodą mineralnego nawożenia lasu i w tym zakresie zdobył wkrótce największe doświadczenie w kraju. Wyniki badań nad wpływem mineralnego nawożenia boru sosnowego w warunkach przemysłowych zanieczyszczenia powietrza publikował, począwszy od 1974 r., w postaci serii artykułów w „Ekologii Polskiej” w języku angielskim. Ważniejsze uogólnienia z tego zakresu udostępniał praktyce leśnej w formie jasnych artykułów zamieszczanych w „Sylwaniu”. Wpływ zastosowanego nawożenia badał bardzo wszechstronnie, uwzględniając nie tylko spektakularny efekt w postaci bieżącego przyrostu drzewostanów i jego elementów jak wysokość i pierśnica, lecz również zmiany morfologii i chemiczne igliwia sosny, stopień jego uszkodzenia przez czynniki abiotyczne oraz owady i grzyby, a także i przede wszystkim na całokształt siedliska leśnego. W ostatnim przypadku silnie podkreślał przydatność badania aktywności biologicznej gleb jako wskaźnika skuteczności oddziaływania zastosowanych zabiegów agrotechnicznych na siedlisko leśne, a zwłaszcza określania aktywności enzymów, która ujawnia tendencje i intensywność procesów biologicznych w glebie. W sytuacji, gdy próba oceny efektów ekonomicznych zastosowanego nawożenia wymaga w leśnictwie stosunkowo długiego czasu obserwacji, charakterystyka aktywności enzymatycznej doraźnie może dostarczyć wskaźników stanu aktywności biologicznej gleby leśnej, a tym samym jej żyzności.

1 XII 1975 r., nie zmieniając problematyki badawczej, dr inż. J. Olszowski podjął pracę w Zakładzie Gospodarki Leśnej Rejonów Przemysłowych IBL w Katowicach, którego kierownikiem został 1 III 1979 r. Przygotowując do druku rozprawę pt. „Wpływ nawożenia na niektóre właściwości ekosystemu boru sosnowego w rejonie przemysłowym”, w okresie od 1 V 1978 r. do 31 III 1979 r., korzystał ze stypendium habilitacyjnego w IBL.

Na marginesie głównego nurtu działalności naukowej, w latach 1964—1966 brał udział w zespołowej pracy zmierzającej do sporządzenia mapy gleb Pienińskiego Parku Narodowego. Opracowanie to pt. „Gleby Pienińskiego Parku Narodowego” ukazało się drukiem w 1982 r.

Dr. inż. J. Olszowski należał do ludzi o autentycznej postawie społecznikowskiej. Długie lata pełnił funkcję ławnika Sądu Powiatowego w Zabrze, działał w Śląskim Klubie Ekologicznym, był członkiem Komisji Ochrony Środowiska Regionów Przemysłowych przy oddziale PAN w

Katowicach, Komitetu Ochrony Przyrody w Katowicach, a także Społeczno-Naukowej Rady ds. Zespołu Jurajskich Parków Narodowych. Od początku swojej pracy zawodowej należał do Polskiego Towarzystwa Leśnego. Był bardzo wyczulony na przejawy niesprawiedliwości w swoim otoczeniu. Nie znosił fałszu i obłudy w stosunkach międzyludzkich. Ciężko doświadczony przez los w życiu prywatnym, zawsze chętnie służył pomocą innym.

Niezwykle trudno scharakteryzować w krótkim wspomnieniu w sposób wyczerpujący sylwetkę dr. inż. J. Olszowskiego, zarówno jako człowieka jak też naukowca. Był dobrym człowiekiem, życzliwym ludziom, otwartym i mimo przeciwności losu, pogodnym i ufnym. Dorobek naukowy ma bogaty i wszechstronny, osiągnięty w stosunkowo krótkim, bo zaledwie 20-letnim, okresie działalności zawodowej. W liczbach zamyka się on autorstwem bądź współautorstwem 32 publikacji naukowych, współautorstwem 22 opracowań nie publikowanych, autorstwem wielu dokumentacji, ekspertyz, opinii i ocen. Znany był szeroko poza granicami kraju, uczestnicząc w wielu międzynarodowych i krajowych konferencjach i sympozjach naukowych. Bardzo aktywny i pełen inwencji szybko reagował na najbardziej aktualne i ważne problemy dotyczące zagrożenia lasów w Polsce. Przykładem tego jest chociażby głębokie zaangażowanie się dr. inż. J. Olszowskiego w problematykę obumierania świerczyn górskich w Zachodnich Sudetach i Beskidzie Śląskim. Zarówno wymieniona kwestia jak też planowane badania skażeń powietrza w lasach Polski, czy wreszcie otwarty przewód habilitacyjny, zostały brutalnie przerwane nagłym zgonem, w sensie dosłownym na stanowisku pracy, który zabrał spośród nas człowieka w pełni sił twórczych, pełnego planów na przyszłość, bardzo potrzebnego polskim lasom, swoim podwładnym i współpracownikom, nie wspominając o osieroconych dzieciach i żonie.

W uznaniu zasług zawodowych i społecznych dr inż. J. Olszowski został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Cześć Jego pamięci.

Józef Chłodny